

STRÖMMAKÖP GAMMELGÅRD, DEL 2

– PLANTVERKSTAD, BEVATTNING OCH HÅLLBAR VARDAG

CHRISTINA OCH STEFFEN MEYER

Efter de första åren på Gammelgård med renovering och etablering av en skogsträdgård har vi verkligen kommit att uppskatta en underlättande infrastruktur som gör att vi orkar fortsätta utan att slitas ner.

Att göra någonting för första gången kan vara både spännande och lite stressande. Om man lyckas kan glädjen vara enorm. Lyckas man inte är det inte alltid man önskar prova igen. Det finns nog en del som t ex börjar odla grönsaker och bara gör ett misslyckat försök. Kanske var då motivationen inte tillräckligt stor.

Lyckas man på första försöket och är enormt peppad för att prova igen är det kanske också jätteroligt andra gången, men troligen inte helt lika fantastiskt som första gången. Och sedan blir det med tiden vardag. Som kan vara bra – men som kanske inte framkallar lika starka lyckokänslor som de första framgångsrika gångerna. Om det till och med är lite besvärligt, hårt eller tidskrävande, då kanske det inte blir en långlivad vardag eller en rejäl omställning.

Vi var t ex väldigt motiverade och peppade när vi påbörjade anläggandet av vår skogsträdgård. Startmotivationen var helt i topp. Vilket var bra – det var ett stort jobb. Både att ta ner träd, fördela jord från dammgrävandet, täcka för att kväva kvickrot, vattna nyplanterade träd och buskar och att dra upp plantor. Och det var såklart inte allt som lyckades.

Motivation och drivkraft är oundgängliga i ett stort projekt – motivationen för att påbörja projektet och drivkraften för att fullfölja det. Kunskap eller viljan att söka kunskap är lika viktig. Men vi tror att oavsett hur mycket motivation, drivkraft, kunskap eller kunskapsörst man har, är det inte sannolikt att man orkar göra projektet permanent

och verkligt hållbart om det är för besvärligt, tungt, tidskrävande eller fysiskt hårt. Vi tror på att man vinner på att, efter den första euforin över nya framgångsrika erfarenheter, börja tänka i system och vad vi kallar infrastruktur som kan underlätta vardagen.

Plantverkstad

De första åren vi producerade fleråriga grönsaker till skogsträdgården placerade vi varje gång vi skulle så eller skola om plantor två bockar med en gammal dörr som bordsskiva mitt på gårdsplanen, hämtade säckar med jord i ladugården och sökte krukor i en passande storlek i ett virrvarr av krukor i lådor i ladugården. Efter omskolning packade vi ihop det hela igen. Det var jättebesvärligt och gjorde att vi bara skolade om när vi hade många plantor att skola om och gott om tid. Vilket resulterade i att plantor ibland blev omskolade för sent – och att vi verkligen behövde vara motiverade för att samla ihop för att skola om.

Bredvid gårdsplanen fanns ett gammalt grisstall som var nära att ramla omkull. Det var bara de två väggarna av sten som höll upp hela byggnaden. Stolparna på framsidan hade ruttnat och hade inte längre kontakt med marken. Efter ett par år började vi verkligen att frukta att byggnaden skulle ramla ner över oss när vi klev över dörrtrösklarna. Det var dags att renovera det gamla stallet. Grisar kommer vi nog aldrig att ha – men den dåvarande användningen av det gamla stallet som vedbod var fortfarande praktisk, men vi behövde inte använda hela byggnaden till det. Därför blev stallet efter renoveringen delat i två delar – en till vedbod och en till plantverkstad. Nu skulle det bli enklare att ta hand om plantor.

På innerväggen konstruerade Steffen hyllor av plankor vi hade över från ett försök att såga upp egna plank av några av de träd vi tog ner när vi påbörjade skogsträdgården. Två av plankorna användes för att göra

ett rustikt bord vid ett gammalt fönster vi hittade i ladugårdskällaren och satte i den nya framsidan på stallet. På hyllorna har vi nu krukor sorterade i storlek, brickor som vi använder till att ställa krukor med plantor på, påsar med sand osv. På bordet har vi en förvaringslåda med lock till jord, förvaring av planteringspadar, sekatorer, plantskyltar m m. Mellan bord och hyllor har vi mot en av stenmurarna ställt en låda med såjord och en större låda med blandad jord och kompost till planteringsjord.

Om vi nu bara har en planta som behöver skolas om är det superenkelt och tar mindre än 5 minuter att gå in i plantverkstaden, ta en kruka i rätt storlek, öppna locket på lådan och skola om. Och om vi har många plantor står vi nu vid ett bord i rätt höjd och har allt vi behöver i närheten. I lä för vind och regn, och i skugga om det är jättevarmt.

Planthyllor i skuggan

Mycket mer akut än plantverkstad var det att hitta ett system så att alla småplantor i krukor inte dog i sol och värme under sommaren 2018. Var finns skugga? Norrsidan av gamla undantagsstugan hade bara sol väldigt tidigt på morgonen och på kvällen. Efter en snabb renovering

och målning satte Steffen upp hyllor på väggen, vilket förutom skugga också gjorde det mycket snällare för ryggen att vattna och gjorde att alla småplantorna fick ett betryggande avstånd till sniglarna. Enkel lösning – men stora fördelar. Vi använder nu också hyllorna till sådder som ska stratifieras och därför står ute i regn och blåst hela vintern. Eftersom tråg och krukor också står skuggigt på vintern vid undantagsstugan är risken för att de torkar ut under vintern mycket mindre än om de stod i kallväxthuset, där det ju faktiskt kan vara rätt varmt under den varmare perioden av vintern.

Behovet av en plats för en plantskola i skuggan där det är enkelt att vattna har inte blivit mindre med tiden, och nu har Steffen byggt en stadig fristående hylla i två plan med plats för sju brickor på varje plan. Det gör det möjligt att vattna i brickorna, vilket gör att det går mycket snabbare att vattna. För att kunna skydda mot skyfall har vi byggt ett tak av armeringsnät där vi kan lägga en presenning när det behövs. Hyllan står norr om en grupp träd och har ljus men inte direkt sol. Faktiskt mycket bättre än hyllorna på undantagsstugan, där det egentligen är lite för mörkt.

Grisstallet före och efter renovering – det är nu vedbod och plantverkstad.

Arbetsbänk, ved och förråd för krukor och jord får plats i grisstallet.

Planthyllor på norrvägg.

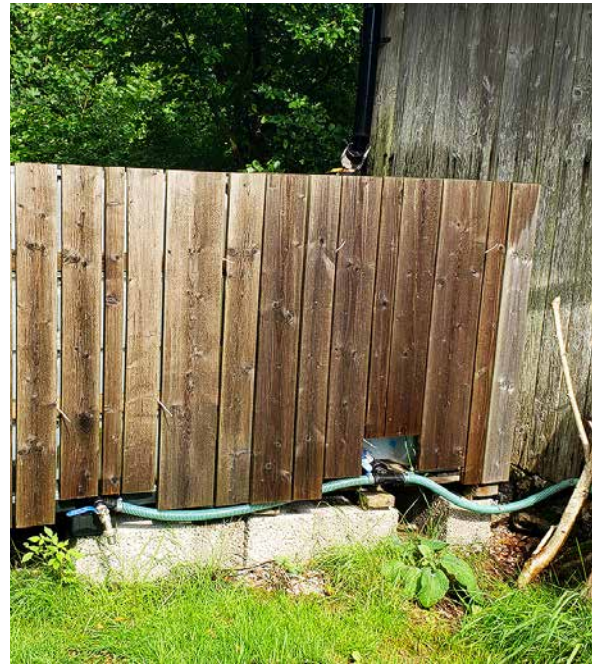
Planthylla i skuggan.

Akvedukt och vattentank. Tänk på att ställningen ska tåla ett tons vikt och vara tillräckligt hög för att ge tryck där du vill vattna.

Utkastare och rensträtt innan regnvattnet når IBC-tanken.

Sammankopplade IBC-tankar på gårdsplanen.

Bevattning

2018 var också året när vi för första gången drabbades av extrem torka och värme. Inga skogsbränder i vårt område, men hettan och torkan var ett stort problem med alla de nyplanterade växterna i skogsträdgården.

Steffen hängde upp hängrännor på ladugårdstaket för att samla vattnet i en IBC-tank på gårdsplanen, men det hjälpte inte mycket när det inte regnade! Strax efter att vi flyttade hit hade vi grävt dammar nära skogsträdgården och köksträdgården för bevattning. Vi är mycket glada för dammarna men blev också snart väldigt trötta av att hämta vatten i kannor därifrån. Därför införskaffade vi pump, slang och lång skarvsladd för att kunna pumpa vatten från dammen till tanken.

Från tanken på gårdsplanen är det en höjdskillnad på drygt 2,5 meter till skogsträdgården på andra sidan av ladugården. Vi drog därför en 25 mm slang från tanken genom ladugården till en kran i skogsträdgården. Nu har vi rinnande vatten där med väldigt bra tryck!

Senare har flera IBC-tankar tillkommit: Vi har seriekopplat en till tanken på gårdsplanen, det står nu en i äppelodlingen på andra sidan dammen och det står en på en ställning i köksträdgården som får vatten från taket på undantagsstugan. Vi har även två som senare ska användas till droppbevattning i köksträdgården.

Regnvattnet tar vi från stuprören med vanliga utkastare som förlängs med en bit hängränna om det behövs. Vi monterar en rensträtt i ett

hål i toppen av tanken och en 25 mm avtappningsslang i överkanten av tanken, där vattnet kan rinna ut när tanken är full. Då kan vi styra var det vatten som inte får plats i tanken hamnar. Vid köksträdgården finns dock inte plats för en IBC-tank vid stupröret. Där har vi därför gjort en liten akvedukt.

På tankarna fäster vi ytterpanel med buntband. Panelen skyddar mot solen, minskar alg tillväxten i tankarna och gör dem lite snyggare att titta på.

Dessa vattenlösningar verkar bli allt viktigare för varje år som går. I år, 2023, var våren och försommaren fram till slutet på juni väldigt, väldigt torra här. Ändå kunde vi vattna med vatten som vi pumpat upp i tankarna från de vinterfyllda dammarna. Annars hade vi nog inte fått så många, stora och goda jordgubbar och tomater. Sedan kom det mycket mer regn i juli och augusti än vi någonsin förr hade varit med om – och då är det bra att ha tänkt på vart vattnet från de fulla tankarna ska ta vägen. Inte in mot husgrunden och helst inte direkt i ett land med grönsaker om det inte är väldigt bra dränerat. Också i detta fall är vi glada att vi har dammarna som vattenreservoar.

En hållbar vardag med odling

Om odling – vare sig det är i skogsträdgård eller köksträdgård – ska integreras i ett liv och en vardag där man också har ett jobb, kanske barn och gärna också vill ha tid och ork till att träffa vänner och familj, då behöver man tänka i lösningar och hitta smarta sätt att spara tid och energi. Annars är risken stor att det blir för jobbigt och stressande – och att man helt enkelt inte orkar fortsätta resten av livet. Då blir det bara en rolig grej man gjorde en period – kanske påbörjad under trädgårdshyphen under covid-19 – och inte en livsstilsändring eller omställning.

Hållbarhet handlar också om att hitta hållbara sätt att leva som man orkar fortsätta med. Där man skapar en vardag man orkar med också när man blir gammal, när man periodvis har mycket annat att göra eller när man inte är supermotiverad och nykär i projekten.

IBC-tankar: att tänka på

Köp gärna begagnade IBC-tankar men tänk på vad de har använts till tidigare. Vi använder enbart tankar som har använts till livsmedel. En full IBC-tank väger drygt 1 000 kg. Se därför till att dimensionera ställningen tillräckligt. Se också till att höja tanken så mycket att en vattenkanna kommer under kranen. Murblock i lättbetong är smidiga att jobba med om inte ställningen behöver vara hög. Det är den minsta diametern av slang, kopplingar och kran som styr vattenflödet och trycket. Vi ser därför till att alla delar har diametern 19 mm (3/4") eller större. Flödet genom en 19 mm slang är över det dubbla jämfört med flödet genom en 13 mm trädgårdsvatten-slang. Det känns när man vattnar!

CHRISTINA MEYER OCH STEFFEN MEYER bor på Strömmaköp Gammelgård i södra Småland. De jobbar deltid som korrekturläsare och tandläkare och resten av tiden med att bygga upp skogsträdgård, köksträdgård, äppellund och nötlund och med att renovera de gamla byggnaderna. Besök dem gärna på plats under sommaren.

Hemsida: www.gammelgaard.se. Mej: mail@gammelgaard.se.